

**Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка**

Природничий факультет

Кафедра географії та методики її викладання

Матуз О.В.

**Робочий зошит для практичних занять та
самостійної роботи
з дисципліни:
«Соціальна географія України»**

*(для студентів 4 курсу денної форми навчання
за спеціальністю 014 Середня освіта (Географія))*

**Кам'янець-Подільський
2021**

**Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка**

Природничий факультет

Кафедра географії та методики її викладання

Матуз О.В.

**Робочий зошит для практичних занять та
самостійної роботи
з дисципліни:
«Соціальна географія України»**

*(для студентів 4 курсу денної форми навчання
за спеціальністю 014 Середня освіта (Географія))*

Спеціальність_____

Студент (ка)_____

**Кам'янець-Подільський
2021**

УДК 378.147.091.33-027.22:[911.3:30] (075.8)

ББК 26.8я73+60ю550.3

Р 58

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Природничого факультету
Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огієнка
(протокол № 10 від 22 грудня 2020 року)*

Рецензенти:

Чернюк Г.В. – кандидат географічних наук, доцент кафедри географії та методики її викладання Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

Касіяник І.П. – кандидат географічних наук, доцент кафедри географії та методики її викладання Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

Волощук Ю.О. – доктор економічних наук, доцент кафедри економіки, підприємництва, торгівлі та біржової діяльності Подільського державного аграрно-технічного університету.

Матуз О.В.

Р 58 Робочий зошит для практичних занять та самостійної роботи з дисципліни «Соціальна географія України» (для студентів 4 курсу денної форми навчання за спеціальністю 014 Середня освіта (Географія)). – Кам'янець-Подільський: Видавничо-поліграфічне підприємство «Апостроф». – 2021 – 72 с.

Робочий зошит для практичних занять та самостійної роботи з дисципліни «Соціальна географія України» підготовлений відповідно до робочої програми дисципліни для студентів денної форми навчання спеціальності 014 Середня освіта (Географія), за освітньою програмою Середня освіта (Географія). Зошит містить розроблені практичні заняття, зміст яких адаптований до вмінь і навичок, які мають бути сформовані по завершенні вивчення курсу дисциплін «Соціальна географія України».

Використання робочого зошиту забезпечить високий рівень знань, сприятиме глибшому розумінню закономірностей соціальної сфери суспільства та окремих її складових на території України.

УДК 378.147.091.33-027.22:[911.3:30] (075.8)

ББК 26.8я73+60ю550.3

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Тема: 1 Теоретико-методологічні основи соціальної географії України	7
Тема: 2 Методи соціально-географічних досліджень	12
Тема: 3 Рівень та якості життя населення	19
Тема: 4 Медична й рекреаційна географія України	23
Тема: 5 Географія культури та релігій	30
Тема: 6 Географія повсякденного життя	32
Тема: 7 Географія соціально-побутового комплексу	38
Тема: 8 Географія культурно-освітнього комплексу	45
Тема: 9-10 Проблеми реалізації соціальної політики. Географія соціальних негараздів України	52
Самостійна робота.....	70
Література.....	72

ВСТУП

Актуально, що невід'ємною складовою частиною підготовки географів є формування в них знань особливостей та чинників територіального поширення і геопросторової організації соціально-географічних явищ та процесів на території України.

В робочому зошиті подано дев'ять планів практичних занять. До завдання передує чітка, стисла й вичерпна інструкція щодо їхнього виконання. Завдяки робочому зошиті студенти закріплюють і систематизують здобуті знання і теоретичного, і практичного плану.

Виконання практичних завдань – дасть можливість пояснювати предметну сферу дослідження соціальної географії України; аналізувати соціально-географічні явища та процеси з використанням конкретно-наукових методів; пояснювати особливості та виявляти чинники територіального поширення і геопросторової організації соціально-географічних явищ та процесів на підставі картографічної або статистичної інформації різного просторового рівня; описувати соціально-географічний портрет локальної території (села, міста, мікрорайону), використовуючи результати власних спостережень та польові дослідження; орієнтуватися в потоці соціально-географічної інформації.

Самостійна робота є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від навчальних занять. Основні види самостійної роботи студентів такі: вивчення лекційного матеріалу; робота з опрацювання та вивчення рекомендованої літератури; підготовка до практичних занять.

Практичне заняття № 1.

Тема: Об'єкт, предмет та завдання соціальної географії України

Навчальні цілі: знати: сутність понять: соціальна географія, соціальний, суспільний, соціальний час, соціальний простір, геопросторова організація соціальної сфери суспільства; історичні аспекти розвитку соціальної географії в світі; особливості становлення соціальної географії як напрямку суспільної географії на території України; новітні напрями розвитку соціальної географії: географія спорту, географія розвитку, віртуальна соціальна географія, географія бідності і т. д.; **вміти:** схарактеризувати зв'язки соціальної географії з іншими науками: генетичні, інформаційні, організаційні; пояснити місце соціальної географії у системі суспільно-географічних наук; розкрити структуру соціальної географії; обґрунтувати функції соціальної географії.

Питання та проблеми для обговорення:

1. Що є об'єктом соціальної географії?
2. Поясніть предмет вивчення соціальної географії.
3. Функції соціальної географії.
4. Риси понятійно-термінологічного апарату сучасної української соціальної географії.
5. Місце соціальної географії у суспільній географії.
6. Структура соціальної географії.
7. Наведіть приклади наукових категорій у соціальній географії.
8. Назвіть новітні напрями розвитку соціальної географії.
9. Розкрийте зв'язки соціальної географії з іншими науками.

Методичні рекомендації з підготовки до практичних занять:

У ході підготовки до семінарського заняття використати додатки А.1-А.6 [1, с. 160].

Контрольні завдання:

1. Опишіть, що розуміють під терміном “наукове поняття” в соціальній географії. Наведіть приклади наукових понять соціальної географії.

5. Назвіть приклади сучасних соціально-географічних досліджень в Україні.

Список рекомендованої літератури:

1. Білецький М.І. Соціальна географія: навч. посіб/ М.І. Білецький, І.В. Ванда, Л.І. Котик, – [2-ге вид., доп.]. – Львів: Простір-М, 2019. – 468 с.
2. Білецький М. І. Соціальна географія: словник-довідник / М. І. Білецький, І. В. Ванда, Л. І. Котик. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2014. – 164 с.
3. Білецький М. І. Ванда І. В., Котик Л. І. Програма, методичні вказівки до практично-семінарських занять та тестові завдання з навчальної дисципліни “Соціальна географія” для студентів географічного факультету / М. І. Білецький, І. В. Ванда, Л. І. Котик. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2011. – 108 с.
4. Соціальна географія: підручник / за ред.. Л. Немець та К. Мензенцева. – Київ: фенікс, 2019 . – 304 С.
5. Немець Л. М. Основи соціальної географії: навчальний посібник / Л. М. Немець, К. Ю. Сегіда, Н. В. Гусева. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. – 235 с.
6. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії: Підручник. – Одеса: Астропринт, 2009. –544 с.
7. Шаблій О.І. Основи загальної суспільної географії.: Підручник. – Вид. центр ЛДУ, 2003. – 444 с.

Практичне заняття № 2.

Тема: Методи соціально-географічних досліджень

Навчальні цілі: знати: сутність понять: метод, методика, методологія; особливості поділу методів соціальної географії на традиційні, нові (сучасні); принципи застосування методу просторово-часової призми Т. Гегерстранда (Т. Hägerstrand); методи картографічного відображення соціально-географічної інформації; **вміти:** побудувати та проаналізувати ментальні карти; пояснити сутність методу позиційної редукції; виконувати соціально-географічні карти; аналізувати поєднання картографічних методів для відображення соціально-географічної інформації;

Питання та проблеми для обговорення:

1. Які вимоги висувають до методів наукового дослідження?
2. Перелічіть традиційні методи дослідження соціальної географії.
3. Назвіть приклади нових методів дослідження соціальної географії.
4. Розкрийте сутність методу просторово-часової призми Т. Гегерстранда.
5. Назвіть прикладні аспекти застосування в соціальній географії методу ментальних карт.
6. Поясніть відмінність між груповими та індивідуальними ментальними картами.
7. Наведіть приклади доцільності застосування у процесі соціально-географічного дослідження методу позиційної редукції.
8. Перелічіть методи картографування, які використовують для відображення соціально-географічної інформації.
9. Обґрунтуйте доцільність використання в соціальній географії соціологічних методів дослідження.
10. Розкрийте сутність біографічного методу дослідження; поясніть його результативність у соціальній географії.
11. Наведіть приклади нових видів програмного забезпечення для здійснення соціально-географічних досліджень.

Методичні рекомендації з підготовки до практичних занять:

Для виконання завдань використайте додаток Б1, Б2, Б3 [1, с. 172, 173].

Контрольні завдання:

1. Розкрити сутність методу просторово-часової призми Т. Гегерстранда (додаток Б.1).

6. Виконати графічну схему “Методи дослідження соціальної географії”. На схемі виділити групи традиційних, нових методів; навести приклади конкретних методів, що входять до груп.

Список рекомендованої літератури:

1. Білецький М.І. Соціальна географія: навч. посіб/ М.І. Білецький, І.В. Ванда, Л.І. Котик, – [2-ге вид., доп.]. – Львів: Простір-М, 2019. – 468 с.
2. Білецький М. І. Соціальна географія: словник-довідник / М. І. Білецький, І. В. Ванда, Л. І. Котик. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2014. – 164 с.
3. Білецький М. І. Ванда І. В., Котик Л. І. Програма, методичні вказівки до практично-семінарських занять та тестові завдання з навчальної дисципліни “Соціальна географія” для студентів географічного факультету / М. І. Білецький, І. В. Ванда, Л. І. Котик. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2011. – 108 с.
4. Соціальна географія: підручник / за ред.. Л. Немець та К. Мензенцева. – Київ: фенікс, 2019 . – 304 С.
5. Немець Л. М. Основи соціальної географії: навчальний посібник / Л. М. Немець, К. Ю. Сегіда, Н. В. Гусева. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. – 235 с.
6. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії: Підручник. – Одеса: Астропринт, 2009. –544 с.
7. Шаблій О.І. Основи загальної суспільної географії.: Підручник. – Вид. центр ЛДУ, 2003. – 444 с.

Практичне заняття № 3.

Тема: Характеристика рівня та якості життя населення

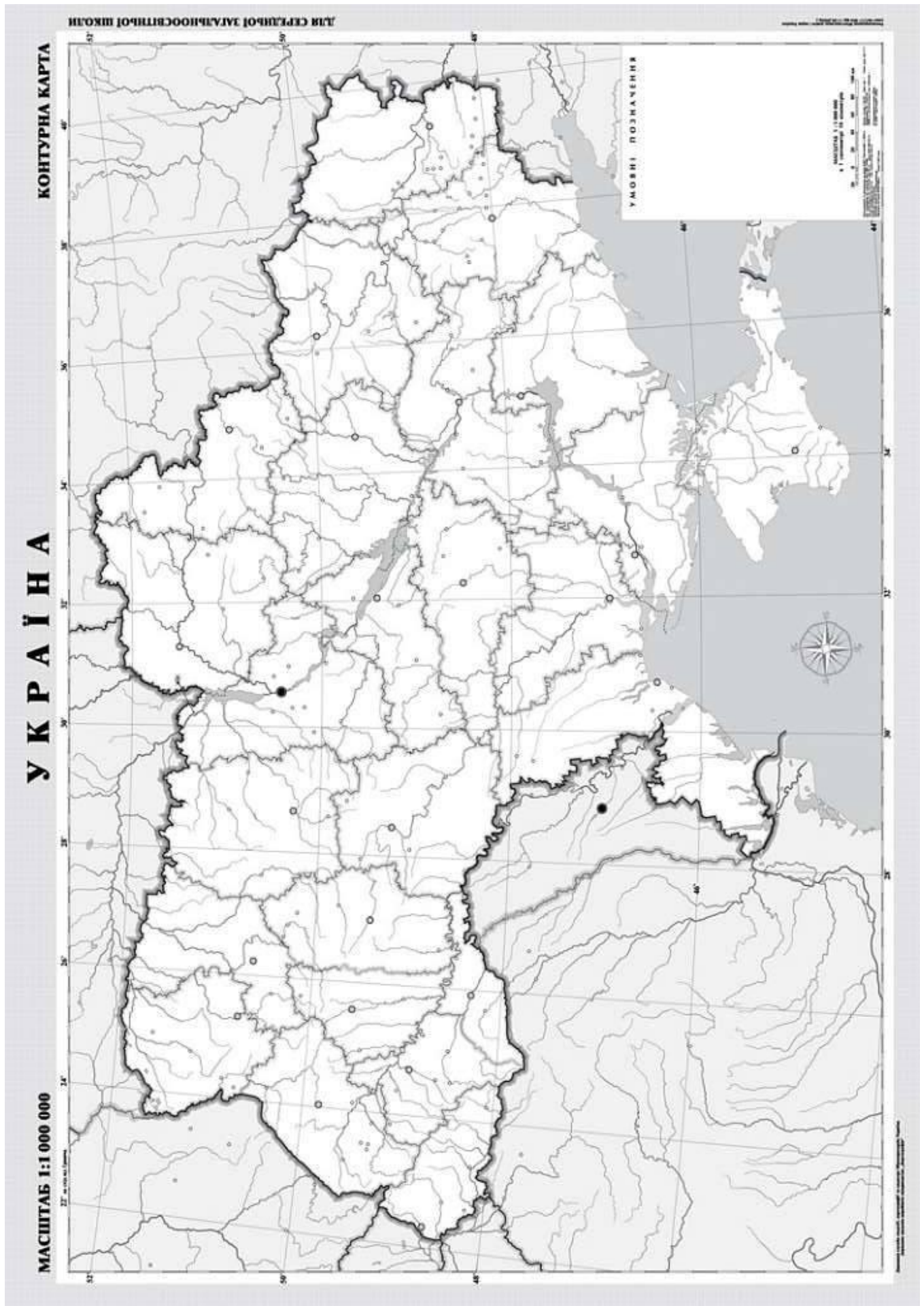
Навчальні цілі: знати: сутність понять: рівень життя, якість життя, індекс людського розвитку, інтегральний індекс регіонального людського розвитку, медична географія, захворюваність, природне вогнище хвороби; територіальні відмінності регіонів України за інтегральним індексом регіонального людського розвитку, захворюваністю; ареали природних вогнищ інфекційних хвороб в Україні; **вміти:** аналізувати територіальні відмінності в рівнях соціально-економічного розвитку регіонів України; пояснити причини динамічних і тенденційних змін у захворюваності населення України/

Питання та проблеми для обговорення:

1. Розкрийте сутність поняття “рівень життя населення”.
2. Поясніть розуміння терміна “якість життя населення”.
3. Обґрунтуйте відмінність між поняттями “рівень життя населення” та “якість життя населення”.
4. Перелічіть показники, які враховують у разі визначення індексу розвитку людського потенціалу.
5. Розкрийте особливості обчислення інтегрального індексу регіонального людського розвитку.
6. Обґрунтуйте територіальні відмінності регіонів України за інтегральним індексом регіонального людського розвитку.
7. Опишіть територіальні відмінності захворювання населення України.
8. Поясніть вплив на захворюваність населення України аварії на Чорнобильській АЕС (1986).
9. Розкрийте сутність поняття “біопатогенна зона”. Поясніть доцільність їхнього вивчення в медичній географії.
10. Означте передумови та особливості виділення на території України медико-географічних районів (автори проф. О. Шаблій, проф. Л. Шевчук).
11. Опишіть територіальні відмінності показника стану здоров'я населення держав світу за окремими макрорегіонами.
12. Опишіть територіальні відмінності індексу маси тіла за окремими макрорегіонами. Поясніть причини, що зумовили територіальні відмінності. Яка роль культури харчування у формуванні територіальних відмінностей?

Методичні рекомендації з підготовки до практичних занять:

Для виконання контрольних завдань скористайтесь додатком В.1, В.3, В.5, В.6, В.7, В.8 [1, с. 177-186].

2. Побудувати кругову структурну діаграму “Захворюваність населення України” (додаток В.5) та стовпцеву діаграму “Захворюваність населення України за класами хвороб” (додаток В.6). Пояснити тенденції й причини структурного розподілу та динамічних змін.

У К Р А Ї Н А

МАСШТАБ 1:1 000 000

КОНТУРНА КАРТА

ДЛЯ СЕРЕДЬНОЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

УМОВНИ ПОЗНАЧЕННЯ

МАСШТАБ 1:1 000 000
1:1 000 000
0 50 100 150 200 250 300 350 400 450 500 550 600 650 700 750 800 850 900 950 1000 1050 1100 1150 1200 1250 1300 1350 1400 1450 1500 1550 1600 1650 1700 1750 1800 1850 1900 1950 2000

Список рекомендованої літератури:

1. Білецький М.І. Соціальна географія: навч. посіб/ М.І. Білецький, І.В. Ванда, Л.І. Котик, – [2-ге вид., доп.]. – Львів: Простір-М, 2019. – 468 с.
2. Білецький М. І. Соціальна географія: словник-довідник / М. І. Білецький, І. В. Ванда, Л. І. Котик. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2014. – 164 с.
3. Білецький М. І. Ванда І. В., Котик Л. І. Програма, методичні вказівки до практично-семінарських занять та тестові завдання з навчальної дисципліни “Соціальна географія” для студентів географічного факультету / М. І. Білецький, І. В. Ванда, Л. І. Котик. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2011. – 108 с.
4. Соціальна географія: підручник / за ред.. Л. Немець та К. Мензенцева. – Київ: фенікс, 2019 . – 304 С.
5. Немець Л. М. Основи соціальної географії: навчальний посібник / Л. М. Немець, К. Ю. Сегіда, Н. В. Гусева. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. – 235 с.
6. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії: Підручник. – Одеса: Астропринт, 2009. –544 с.
7. Шаблій О.І. Основи загальної суспільної географії.: Підручник. – Вид. центр ЛДУ, 2003. – 444 с.

Практичне заняття № 4.

Тема: Рекреаційний комплекс України та охорона здоров'я

Навчальні цілі: знати: сутність понять: рекреаційна географія, дозвілля, відпочинок, туризм; територіальні відмінності регіонів України за рекреаційним освоєнням; головні санаторно-курортні центри України; **вміти:** висвітлити особливості рекреаційного освоєння території України; обґрунтувати вплив (позитивний / негативний) масового розвитку рекреаційної сфери на довкілля (природне й соціальне), повсякденну життєдіяльність мешканців території здійснення рекреаційної діяльності.

Питання та проблеми для обговорення:

1. Сформулюйте характерні риси рекреаційного освоєння території України.
2. Поясніть відмінності між поняттями “рекреація” та “туризм”.
3. Опишіть один із рекреаційних районів України (за проф. О. Бейдиком).
4. Наведіть приклади загроз неконтрольованого розвитку рекреаційної діяльності на території України у сегменті її впливу на повсякденне життя людей, соціальну сферу регіону.

Методичні рекомендації з підготовки до практичних занять:

Для виконання контрольних завдань скористайтесь додатком В.13, В.14, В.15 [1, с. 191-209].

Контрольні завдання:

1. З використанням даних додатка В.13 “Розвиток санаторно-курортної сфери України, 2010” способом картограми виконати картосхему “Розвиток рекреації в Україні”. Ознайомитися з особливостями розміщення головних санаторно-курортних центрів України (додаток В.14). На карті способом ареалів показати рекреаційні райони України (автор районування проф. О. Бейдик) (додаток В.15).

КОНТУРНА КАРТА

У К Р А Ї Н А

МАСШТАБ 1:1 000 000

ДЛЯ СЕРЕДЬОЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

УАОВНИ ПОЗНАЧЕННЯ

1:1 000 000

1:1 000 000

1:1 000 000

1:1 000 000

1:1 000 000

Список рекомендованої літератури:

1. Білецький М.І. Соціальна географія: навч. посіб/ М.І. Білецький, І.В. Ванда, Л.І. Котик, – [2-ге вид., доп.]. – Львів: Простір-М, 2019. – 468 с.
2. Білецький М. І. Соціальна географія: словник-довідник / М. І. Білецький, І. В. Ванда, Л. І. Котик. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2014. – 164 с.
3. Білецький М. І. Ванда І. В., Котик Л. І. Програма, методичні вказівки до практично-семінарських занять та тестові завдання з навчальної дисципліни “Соціальна географія” для студентів географічного факультету / М. І. Білецький, І. В. Ванда, Л. І. Котик. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2011. – 108 с.
4. Соціальна географія: підручник / за ред. Л. Немець та К. Мензенцева. – Київ: фенікс, 2019 . – 304 С.
5. Немець Л. М. Основи соціальної географії: навчальний посібник / Л. М. Немець, К. Ю. Сегіда, Н. В. Гусева. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. – 235 с.
6. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії: Підручник. – Одеса: Астропринт, 2009. – 544 с.
7. Шаблій О.І. Основи загальної суспільної географії.: Підручник. – Вид. центр ЛДУ, 2003. – 444 с.

Практичне заняття № 5.

Тема: Характеристика культури та географія релігій

Навчальні цілі: знати: сутність понять: культура, релігія, географія релігії, сакральна географія, географія культури; тенденції динаміки й територіальні відмінності розвитку на території України релігійного життя; характерні риси етногеографічних регіонів України; пам'ятки архітектури, занесені до переліку об'єктів охорони ЮНЕСКО; головні релігійні центри держави; **вміти:** аналізувати територіальні відмінності регіонів України за релігійними та культурними особливостями.

Питання та проблеми для обговорення:

1. Розкрийте сутність поняття “географія релігії”.
2. Поясніть відмінність між поняттями “географія релігії” та “сакральна географія”.
3. Назвіть об'єкт вивчення географії культури.
4. Розкрийте особливості розвитку географії повсякденного життя в Україні.
5. Поясніть особливості релігійної ситуації в розрізі окремих регіонів
6. України.
7. Перелічіть та схарактеризуйте релігійні райони України (за О. Шаблієм, Л. Шевчук).
8. Перелічіть етнографічні райони України.
9. Схарактеризуйте етнографічні райони України.

Методичні рекомендації з підготовки до практичних занять:

Для виконання контрольних завдань скористайтесь додатком Д.1, Д.2, Д.5, Д.6, Д.9 [1, с. 235-242].

Контрольні завдання:

1. З використанням додатка Д.1 “Релігійна мережа в Україні” обчислити темп зростання релігійної мережі. Заповнити таблицю “Темп зростання релігійної мережі в Україні 1985-2013 рр.”. Пояснити причини динаміки зростання.

Таблиця 5.1

Темп зростання релігійної мережі в Україні 1985-2013 рр., %

Показник	Роки					
	1990/ 1985	1995/ 1990	2000/ 1995	2005/ 2000	2010/ 2005	2013/ 2010
Кількість релігійних організацій						

2. З використанням додатка Д.2 “Структура релігійної мережі в Україні” побудувати кругову структурну діаграму “Структура релігійних організацій України за конфесійною належністю” станом на 2000 та 2010 рр. Обґрунтувати причини змін структурного розподілу.

Список рекомендованої літератури:

1. Білецький М.І. Соціальна географія: навч. посіб/ М.І. Білецький, І.В. Ванда, Л.І. Котик, – [2-ге вид., доп.]. – Львів: Простір-М, 2019. – 468 с.
2. Білецький М. І. Соціальна географія: словник-довідник / М. І. Білецький, І. В. Ванда, Л. І. Котик. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2014. – 164 с.
3. Білецький М. І. Ванда І. В., Котик Л. І. Програма, методичні вказівки до практично-семінарських занять та тестові завдання з навчальної дисципліни “Соціальна географія” для студентів географічного факультету / М. І. Білецький, І. В. Ванда, Л. І. Котик. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2011. – 108 с.
4. Соціальна географія: підручник / за ред.. Л. Немець та К. Мензенцева. – Київ: фенікс, 2019 . – 304 С.
5. Немець Л. М. Основи соціальної географії: навчальний посібник / Л. М. Немець, К. Ю. Сегіда, Н. В. Гусева. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. – 235 с.
6. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії: Підручник. – Одеса: Астропринт, 2009. –544 с.
7. Шаблій О.І. Основи загальної суспільної географії.: Підручник. – Вид. центр ЛДУ, 2003. – 444 с.

Список рекомендованої літератури:

1. Білецький М.І. Соціальна географія: навч. посіб./ М.І. Білецький, І.В. Ванда, Л.І. Котик, – [2-ге вид., доп.]. – Львів: Простір-М, 2019. – 468 с.
2. Білецький М. І. Соціальна географія: словник-довідник / М. І. Білецький, І. В. Ванда, Л. І. Котик. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2014. – 164 с.
3. Білецький М. І. Ванда І. В., Котик Л. І. Програма, методичні вказівки до практично-семінарських занять та тестові завдання з навчальної дисципліни “Соціальна географія” для студентів географічного факультету / М. І. Білецький, І. В. Ванда, Л. І. Котик. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2011. – 108 с.
4. Соціальна географія: підручник / за ред. Л. Немець та К. Мензенцева. – Київ: фенікс, 2019 . – 304 С.
5. Немець Л. М. Основи соціальної географії: навчальний посібник / Л. М. Немець, К. Ю. Сегіда, Н. В. Гусева. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. – 235 с.
6. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії: Підручник. – Одеса: Астропринт, 2009. –544 с.
7. Шаблій О.І. Основи загальної суспільної географії.: Підручник. – Вид. центр ЛДУ, 2003. – 444 с.

Практичне заняття № 7.

Тема: Характеристика соціально-побутового комплексу України

Навчальні цілі: знати: сутність понять: послуга, сфера послуг, торгівля, сфера побутових послуг населення, географія торгівлі, географія побутових послуг населення, традиційні види послуг, нові види послуг; територіальні відмінності розвитку торговельної сфери в Україні; характерні риси розвитку сфери побутових послуг в Україні; проблеми функціонування сфери торгівлі та побутових послуг населення на сучасному етапі; **вміти:** аналізувати територіальні відмінності регіонів України за розвитком сфери послуг; пояснити причини динамічних змін розвитку сфери послуг; відстежити тенденції впливу інноваційних, інвестиційних процесів, процесів розвитку малого підприємництва на трансформацію сфери послуг в Україні; висвітлити роль держави у становленні сфери послуг на території України;

Питання та проблеми для обговорення:

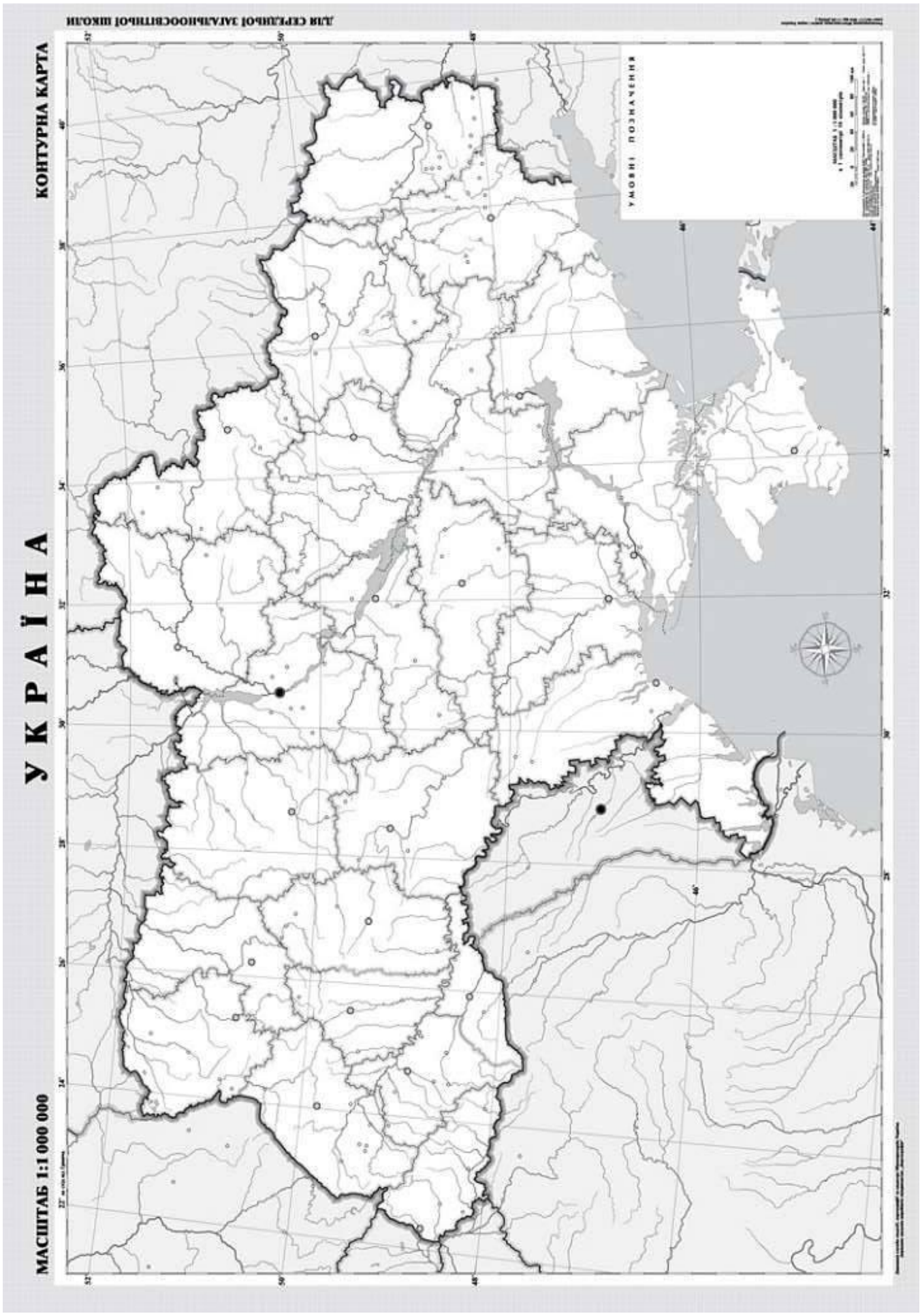
1. Розкрийте сутність поняття “сфера послуг”.
2. Опишіть структуру сфери послуг.
3. Поясніть територіальні відмінності розвитку сфери послуг в Україні.
4. Перелічіть традиційні види послуг.
5. Назвіть нові види послуг.
6. Поясніть територіальні відмінності розвитку сфери роздрібною торгівлі в Україні.
7. Проаналізуйте відмінності розвитку сфери побутового обслуговування населення в містах та сільській місцевості.
8. Обґрунтуйте територіальні відмінності розвитку сфери ресторанного господарства в Україні.
9. Поясніть причини низького рівня якості послуг в Україні.
10. Наведіть приклади територіальних змін розвитку мережі сфери торгівлі. Поясніть причини.

Методичні рекомендації з підготовки до практичних занять:

Для виконання завдань використайте додаток Е.1, Е.2 [1, с. 244-245].

Контрольні завдання:

1. З використанням даних додатка Е.1 “Сфера послуг України, 2012” виконати картосхему “Географія сфери послуг”: способом картограми показати обсяг реалізованих послуг населенню, способом картодіаграми – кількість підприємств сфери послуг. Проаналізувати виконану картосхему, з’ясувати закономірності та чинники, що впливають на формування територіальних відмін розвитку сфери послуг в Україні.

У К Р А Ї Н А

МАСШТАБ 1:1 000 000

КОНТУРНА КАРТА

ДЛЯ СЕРІЙНОЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

УМОВИ ПОЗНАЧЕННЯ

МАСШТАБ 1:1 000 000
1:1 000 000
1:1 000 000

Список рекомендованої літератури:

1. Білецький М.І. Соціальна географія: навч. посіб/ М.І. Білецький, І.В. Ванда, Л.І. Котик, – [2-ге вид., доп.]. – Львів: Простір-М, 2019. – 468 с.
2. Білецький М. І. Соціальна географія: словник-довідник / М. І. Білецький, І. В. Ванда, Л. І. Котик. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2014. – 164 с.
3. Білецький М. І. Ванда І. В., Котик Л. І. Програма, методичні вказівки до практично-семінарських занять та тестові завдання з навчальної дисципліни “Соціальна географія” для студентів географічного факультету / М. І. Білецький, І. В. Ванда, Л. І. Котик. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2011. – 108 с.
4. Соціальна географія: підручник / за ред.. Л. Немець та К. Мензенцева. – Київ: фенікс, 2019 . – 304 С.
5. Немець Л. М. Основи соціальної географії: навчальний посібник / Л. М. Немець, К. Ю. Сегіда, Н. В. Гусева. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. – 235 с.
6. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії: Підручник. – Одеса: Астропринт, 2009. –544 с.
7. Шаблій О.І. Основи загальної суспільної географії.: Підручник. – Вид. центр ЛДУ, 2003. – 444 с.

Практичне заняття № 8.

Тема: Характеристика культурно-освітнього комплексу

Навчальні цілі: знати: сутність понять: інфраструктура, соціальна інфраструктура; тенденції й територіальні відмінності розміщення на території України культурної інфраструктури; характерні риси розміщення на території України інфраструктури загальноосвітніх закладів; головні культурні й освітні центри України; **вміти:** аналізувати територіальні відмінності регіонів України за рівнем розвитку інфраструктури вищих навчальних закладів; пояснити причини кризових явищ сьогодення у розвитку інфраструктури культури та освіти.

Питання та проблеми для обговорення:

1. Розкрийте сутність поняття “соціальна інфраструктура”.
2. Проаналізуйте структуру соціальної інфраструктури.
3. Опишіть територіальні особливості розвитку в Україні інфраструктури загальноосвітніх навчальних закладів.
4. Перелічіть головні освітні центри України. Якими навчальними закладами вони сформовані?
5. Назвіть головні культурні центри України.
6. Проаналізуйте особливості розвитку культурної інфраструктури України.
7. Назвіть проблеми трансформації культурної та освітньої інфраструктури України на початку ХХІ ст.

Методичні рекомендації з підготовки до практичних занять:

Для виконання завдань використовуйте додаток Ж.1, Ж.2, Ж.3 [1, с. 253-256].

Контрольні завдання:

1. З використанням даних додатка Ж.1 “Стан культурно-освітнього комплексу України, 1990–2012 рр.” побудувати три стовпцеві діаграми за показниками функціонування комплексу на вибір. Пояснити причини й тенденції динамічних змін.

2. З використанням даних додатка Ж.2 “Освітня інфраструктура України, 2012” виконати картосхему “Освітня інфраструктура України”: способом картограми показати наповненість загально-освітніх навчальних закладів, а способом картодіаграми – кількість студентів вищих навчальних закладів I–IV рівнів акредитації. З’ясувати закономірності та чинники, що впливають на формування територіальних відмінностей.

ДЛЯ СЕРІЙНОЇ ЗАГАЛЬНОСИЛІСЬКОЇ ШКОЛИ

3. З використанням даних додатка Ж.3 “Культурна інфраструктура України, 2012” виконати картосхему “Культурна інфраструктура України”: способом картограми показати кількість масових та універсальних бібліотек, способом картодіаграми – кількість музеїв. Проаналізувати відмінність регіонів України за розвитком культурної інфраструктури; обґрунтувати залежність розвитку культурної інфраструктури від особливостей розселення, рівня доходів населення.

У К Р А Ї Н А

МАСШТАБ 1:1 000 000

КОНТУРНА КАРТА

Список рекомендованої літератури:

1. Білецький М.І. Соціальна географія: навч. посіб/ М.І. Білецький, І.В. Ванда, Л.І. Котик, – [2-ге вид., доп.]. – Львів: Простір-М, 2019. – 468 с.
2. Білецький М. І. Соціальна географія: словник-довідник / М. І. Білецький, І. В. Ванда, Л. І. Котик. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2014. – 164 с.
3. Білецький М. І. Ванда І. В., Котик Л. І. Програма, методичні вказівки до практично-семінарських занять та тестові завдання з навчальної дисципліни “Соціальна географія” для студентів географічного факультету / М. І. Білецький, І. В. Ванда, Л. І. Котик. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2011. – 108 с.
4. Соціальна географія: підручник / за ред.. Л. Немець та К. Мензенцева. – Київ: фенікс, 2019 . – 304 С.
5. Немець Л. М. Основи соціальної географії: навчальний посібник / Л. М. Немець, К. Ю. Сегіда, Н. В. Гусева. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. – 235 с.
6. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії: Підручник. – Одеса: Астропринт, 2009. –544 с.
7. Шаблій О.І. Основи загальної суспільної географії.: Підручник. – Вид. центр ЛДУ, 2003. – 444 с.

Практичне заняття № 9-10.

Тема: Проблеми реалізації соціальної політики. Географія соціальних негараздів України.

Навчальні цілі: знати: сутність понять суспільно-географічний район, соціальна політика, соціальні негаразди, радикальна географія, географія соціальних негараздів; ознаки суспільно-географічних районів України; завдання соціальної політики України; структуру географії соціальних негараздів; **вміти:** характеризувати суспільно-географічні райони України; описати територіальні відмінності поширення на території України соціальних негараздів; пояснювати причини зростання кількісних показників проявів соціальних негараздів на території держави; обґрунтовувати доцільність заходів з локалізації та протидії поширенню соціальних негараздів.

Питання та проблеми для обговорення:

1. Розкрийте сутність поняття “суспільно-географічний район”.
2. Дайте соціально-географічну характеристику Центрального суспільно-географічного району України.
3. Перелічіть соціальні проблеми Південного суспільно-географічного району України.
4. Розкрийте сутність поняття “соціальні негаразди”.
5. Опишіть особливості поширення на території України захворюваності на ВІЛ/СНІД.
6. Поясніть територіальні відмінності у поширенні злочинності в регіонах України.
7. Наведіть приклади законопроектів України, які містять елементи регіональної соціальної політики.
8. Запропонуйте варіант регіональної соціальної політики для Південно-Східного суспільно-географічного району України.

Методичні рекомендації з підготовки до практичних занять:

Для виконання завдання № 1 використайте додатки В.1, В.3, В.8, В.14, Д.3–Д.5, Е.1, Е.2, Ж.2, Ж.3, Л.3–Л.9, для заповнення таблиці 9.1 [1, с. 174-199, 238-241, 244-245, 255-256, 307-322].

Контрольні завдання:

1. Ознайомитися з засадами суспільно-географічної регіоналізації України за проф. О. Шаблієм (додаток Л.1). Заповнити таблицю «Характеристика суспільно-географічних районів України».

Таблиця 9.1

Характеристика суспільно-географічних районів України

Характеристики	Район
Головне місто-ядро	
Площа, тис. км ²	
Населення, млн осіб	
Суспільне здоров'я мешканців	
Риси релігійної ситуації	

Риси розвитку соціально-побутового комплексу	
Риси розвитку культурно-освітнього комплексу	
Соціальні проблеми	

2. З використанням даних додатка Л.5 “Захворюваність на ВІЛ/СНІД, 2012” виконати картосхему “Захворюваність на СНІД в Україні”. Письмово схарактеризувати територіальні відмінності та чинники поширення захворюваності на СНІД та ВІЛ-інфекцію; для характеристики використати відносні та абсолютні статистичні показники.

У К Р А Ї Н А

МАСШТАБ 1:1 000 000

КОНТУРНА КАРТА

ДЛЯ СЕРІЙНОЇ ЗАГАЛЬНООСВІТЛЬНОЇ ШКОЛИ

УМОВИ ПОЗНАЧЕННЯ

МАСШТАБ 1:1 000 000
 1:1 000 000
 0 100 200 300 400 500 600 700 800 900 1000

3. З використанням даних додатка Л.9 “Злочинність, 2012”. Письмово схарактеризувати територіальні відмінності та чинники поширення злочинності.

4. Схарактеризувати причини виникнення, сучасний стан і територіальні відмінності прояву актуальних соціальних негараздів України (трьох за вибором студента):

- 4.1) алкоголізм;
- 4.2) виробничий травматизм, аварії;
- 4.3) захворювання на активний туберкульоз;
- 4.4) ігроманія (залежність від азартних ігор);
- 4.5) інтернет-залежність та комп'ютероманія;
- 4.6) наркоманія;
- 4.7) безпритульність та жебрацтво;
- 4.8) проституція;
- 4.9) скорочення тривалості життя чоловічого населення;
- 4.10) суїцид.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Тема 1: ОБ'ЄКТ, ПРЕДМЕТ ТА ЗАВДАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ УКРАЇНИ

Завдання 1. У чому сутність теорії просторової поведінки людини та теорії дифузій інновацій? Поясніть на конкретних прикладах, як ці теорії працюють у сфері соціальної географії [18, с. 178-182]*.

Завдання 2. Чому, на думку автора, вивчення соціального поля є фундаментальним напрямом соціально-географічних та суспільно-географічних досліджень? [21, с. 166-171].

Завдання 3. Які з проблем, окреслених С. Рудницьким, актуальні для соціальної географії сьогодення? (додаток А.6).

Завдання 2. Ознайомтеся з науковою статтею Л. Шевчук “Удосконалення застосування традиційних соціологічних і експериментальних методів у соціальній географії” [21]. Чому автор наголошує на доцільності використання в соціальній географії наративного методу та контент-аналізу?

Таблиця 5.1

Країна	Рівень релігійної свободи
США	
Китай	
Росія	
Німеччина	
Велика Британія	
Франція	
Індія	
Бразилія	
Іран	
Південна Африка	
Австралія	
Японія	

Завдання 2. Чому культуру називають “якісною характеристикою суспільства”? [31, с. 492-498].

Завдання 3. Ознайомтеся з індексом національних брендів (додаток Д.10). Яка роль субіндексів культура і населення у формуванні інтегрального індексу національних брендів?

7. ГЕОГРАФІЯ СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВОГО КОМПЛЕКСУ

Завдання 1. Дати визначення термінів: сфера послуг, традиційні послуги, нові послуги, географія сфери послуг. Виконати графічну схему “Структура сфери послуг”. Описати складові сфери послуг.

Завдання 3. Проаналізуйте соціальну інфраструктуру території вашого постійного проживання. Який її стан, різновид? Яка форма власності соціальної інфраструктури? Яка її доступність для середньостатистичного мешканця?

ЛІТЕРАТУРА

Основна)

1. Білецький М.І. Соціальна географія: навч. посіб/ М.І. Білецький, І.В. Ванда, Л.І. Котик, – [2-ге вид., доп.]. – Львів: Простір-М, 2019. – 468 с.
2. Білецький М. І. Соціальна географія: словник-довідник / М. І. Білецький, І. В. Ванда, Л. І. Котик. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2014. – 164 с.
3. Білецький М. І. Ванда І. В., Котик Л. І. Програма, методичні вказівки до практично-семінарських занять та тестові завдання з навчальної дисципліни “Соціальна географія” для студентів географічного факультету / М. І. Білецький, І. В. Ванда, Л. І. Котик. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2011. – 108 с.
4. Соціальна географія: підручник / за ред.. Л. Немець та К. Мензенцева. – Київ: фенікс, 2019 . – 304 С.
5. Немець Л. М. Основи соціальної географії: навчальний посібник / Л. М. Немець, К. Ю. Сегіда, Н. В. Гусева. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. – 235 с.
6. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії: Підручник. – Одеса: Астропринт, 2009. –544 с.
7. Шаблій О.І. Основи загальної суспільної географії.: Підручник. – Вид. центр ЛДУ, 2003. – 444 с.

Додаткова)

1. Білецький М. Структурно-динамічні процеси розвитку сфери послуг регіону / М. Білецький // Львівська суспільно-географічна школа у національному і європейському вимірах: [матер. міжнар. наук. семінару]. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2005. – С. 339–347.
2. Білецький М. І. Соціальна географія: словник-довідник / М. І. Білецький, І. В. Ванда, Л. І. Котик. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2014. – 164 с
3. Білецький М. І., Котик Л. І. Географія соціальних негараздів: становлення та розвиток науки в Україні / М. І. Білецький, Л. І. Котик // Регіон – 2010: стратегія оптимального розвитку. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. – С. 18–22. 12.
4. Ванда І., Котик Л., Ранця І. Соціально-географічні ідеї у працях Степана Рудницького / І. Ванда, Л. Котик, І. Ранця // Історія української географії та картографії. – Ч. І: [зб. матер. третьої міжн. наук. конф., присвяченої 130-літньому ювілею

- акад. С. Рудницького (Тернопіль, 6–7 грудня 2007 р.)]. – Тернопіль, 2007. – С. 23–29.
5. Котик Л., Ванда І., Ранця І. Сучасне звучання соціальногеографічних поглядів академіка Степана Рудницького // Часопис соціально-економічної географії. – Вип. 3(2). – Харків: “ЕКОГРАФ”, 2007. – С. 36–38.
 6. Ранця І. І., Ванда І. В., Котик Л. І. Програма та методичні вказівки до семінарських занять з курсу “Соціальна географія” для студентів географічного факультету / І. І. Ранця, І. В. Ванда, Л. І. Котик. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2007. – 84 с.
 7. Шаблій О. І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії / О. І. Шаблій. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2001. – 744 с.

Навчальне видання

Укладач Матуз О.В.

Робочий зошит для практичних занять та самостійної роботи з дисципліни «Соціальна географія України» (для студентів 4 курсу денної форми навчання за спеціальністю 014 Середня освіта (Географія))

Підп. до друку 04.01.2021р. Формат 60x84/16
Гарнітура Century Schoobook. Папір офсетний.
Друк офсетний. Умов. друк. арк. 3
Тираж 15 примірників
Замовлення № 5